

Numret som öppnar dörren till samhället

Berättelse

Den som flyttar till Sverige märker snart att ett enda nummer dyker upp om och om igen. När du ska träffa en läkare, öppna ett bankkonto, skriva in ditt barn på förskolan eller kontakta en myndighet, frågar de nästan alltid efter ditt personnummer. Numret är en nyckel som öppnar dörren till stora delar av samhället, och det är just därför det är så viktigt.

Ett personnummer är ett identitetsnummer som visar vem du är. Det är Skatteverket som ger dig numret, och det sker när du blir folkbokförd, alltså registrerad som boende i Sverige. När du väl har fått ditt nummer behåller du samma siffror hela livet. Numret ändras inte, även om du flyttar till en annan stad, byter efternamn eller en dag flyttar utomlands.

Ett personnummer består av tio siffror, och siffrorna är inte slumpmässiga. De sex första siffrorna är din födelseid: år, månad och dag, i den ordningen. Sedan följer tre siffror som kallas födelsennummer, och allra sist kommer en kontrollsiffra. Kontrollsiffran räknas ut av en dator utifrån de andra siffrorna. Tack vare den kan datorn upptäcka om någon har skrivit fel, till exempel kastat om två siffror. På så sätt blir det svårare att ange ett nummer som inte finns.

Sverige har en lång historia med den här typen av nummer. Den 1 januari 1947 införde Sverige personnummer för hela befolkningen, och landet var ett av de första i världen med ett sådant system. I dag använder många länder liknande nummer, men det svenska systemet har fått en ovanligt bred användning i vardagen.

Alla som vistas i Sverige blir dock inte folkbokförda. Den som till exempel arbetar här en kortare tid kan i stället få ett samordningsnummer. Det fungerar som ett slags ersättning, så att även den personen kan finnas med i myndigheternas register.

Personnumret gör mycket i vardagen enklare: vården hittar snabbt rätt journal, banken vet att det är just du, och myndigheterna kan hålla ihop dina uppgifter. Samtidigt är numret personligt och säger en del om dig. Därför är det klokt att inte lämna ut det i onödan, utan bara när det verkligen behövs.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
personnummer	ett identitetsnummer med tio siffror som visar vem du är
identitetsnummer	ett nummer som säger vem en person är
nyckel	här: något som ger tillgång till annat
Skatteverket	myndigheten som bland annat tilldelar personnummer
folkbokförd	registrerad som boende i Sverige
slumpmässig	utan ordning; bestämd av tur eller slump

ORD	FÖRKLARING
födelseid	år, månad och dag då en person föddes
kontrollsiffra	sista siffran, som datorn använder för att upptäcka fel
befolkning	alla människor som bor i ett land
samordningsnummer	ett nummer för den som inte är folkbokförd i Sverige
journal	papper i vården med uppgifter om din hälsa
i onödan	utan att det behövs

Läsförståelsefrågor

1. Varför kallar texten personnumret för en “nyckel”?
 1. För att man behöver det för att låsa upp sin ytterdörr.
 2. För att det ger tillgång till vård, bank och myndigheter.
 3. För att man får det av banken när man öppnar ett konto.
2. Vad är kontrollsiffrans uppgift?
 1. Att visa vilken månad personen är född.
 2. Att hjälpa datorn att upptäcka om någon har skrivit fel.
 3. Att tala om om personen är man eller kvinna.
3. Vad gäller för den som inte blir folkbokförd i Sverige?
 1. Personen kan i stället få ett samordningsnummer.
 2. Personen får ett vanligt personnummer ändå.
 3. Personen får inget nummer alls och kan inte arbeta.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Personnumret byts ut om man flyttar till en annan stad.
 2. Sverige var ett av de första länderna i världen med personnummer för hela befolkningen.
 3. De sex första siffrorna visar när personen är född.
 4. De flesta svenskar är emot personnummer.
5. Vilket år införde Sverige personnummer för hela befolkningen?
6. Texten säger att man inte bör lämna ut sitt personnummer “i onödan”. Varför är det klokt, tror du? Svara med stöd i texten.
7. Förklara med egna ord hur ett personnummer är uppbyggt.

Diskussionsfrågor

- I vilka situationer i Sverige har du behövt ange ditt personnummer? Var det lätt eller svårt att förstå varför?
- Sverige var ett av de första länderna i världen med personnummer för hela befolkningen. Vilka fördelar respektive nackdelar kan ett sådant system ha?
- Att ett enda nummer används på så många ställen gör livet enklare men också mer öppet. Hur tänker du kring det?
- **Skriv (4 meningar):** Jämför hur man visar vem man är hos myndigheter i Sverige med hur det fungerar, eller fungerade, i ett annat land du känner till.